

bok recensioner

Bra metodbok om föräldra- utbildning

WULFF FELDMAN

Föräldrautbildning i samtals- grupp

AWE/Gebers förlag

Författaren är en av de pedagoger som introducerat och utbildat många av dagens psykologer i gruppmetodik och gruppdynamiskt tänkande. Inför uppbyggnaden av föräldrautbildningen i Sverige har han nu utkommit med denna bok, som vänder sig till både föräldrar och gruppledare. Det är ett märkligt drag, att dessa två kategorier skall finna svaren på sina frågor inom samma ram. Författaren har dock i ett kapitel hävdad likheterna mellan ledarrollen och föräldrarollen. Tanken kan synas slående som Feldman framställer den. Det finns mycket för en förälder att hämta ur den kunskapskälla som gruppdynamiken utgör. Familjen är den mest sammanhållna av alla grupper. Vi-känslans och trygghetens framväxt i familjen och gruppen sker under liknande villkor. Men frågan är om inte gruppledarrollen och föräldrarollen ändå skiljer sig från varandra på samma sätt som åskådarens från deltagarens. Den goda ledaren är professionell och med en viss distans till sina egna problem. Föräldern är involverad till kropp och själ, särskilt under tiden kring första barnets födelse.

Författaren känner de frågeställningar som varje MVC- och BVC-sköterska ständigt möter från sina föräldrar. Hennes uppgift som gruppledare blir, som författaren mycket riktigt påpekar, att frigöra och mobilisera föräldrarnas resurser. Liksom hon också skall tillföra och bekräfta kunskaper. Att detta låter sig göras i grupp står utom allt tvivel. Hur hon skall göra detta på ett så framgångsrikt och professionellt sätt som möjligt, vet författaren mycket om.

Han beskriver det på ett tillgängligt och begripligt sätt. Men, som han så riktigt påpekar, denna utbildning måste ske genom tillämpningsövningar och egen erfarenhet. För den skull avslutar han sin bok med ett förslag hur utbildningen till gruppledare skall läggas upp. Det är bra och poängterar att han haft dessa i tankarna när han skrivit boken. Den här boken är en metodbok. Som sådan försvarar den mycket väl sin plats bland den litteratur jag vill rekommendera de blivande gruppledarna att ta del av.

Kerstin Tode

Familjer med handikappade barn

KARI KVISLE

"det er noe i veien med bar- net ..."

Vilka behov har föräldrarna när barnet föds med en allvarlig missbildning eller en svår sjukdom i nyföddhetsperioden? Hur kan vi hjälpa familjen som helhet att tackla denna situation och hur klarar vi själva av en sådan händelse i sjukvården? En tvärfackligt sammansatt grupp med föräldrar till handikappade barn, barnmorskor, barnsköterskor, kuratorer, läkare och psykologer har på uppdrag av det norska socialdepartementets "Informationsutvalg for funksjonshemmede" sammanställt en skrift som vill belysa den proble-

matiken. Psykologen Kari Kvisle har hållit i pennan, utgångspunkten är kristeoretisk och framställningen uppdelad i fyra avsnitt.

I det första belyser man föräldra-reaktionerna. Man påpekar att föräldrarnas personliga erfarenheter, deras förväntningar på barnet och familjens totala livssituation är viktiga bakgrundsfaktorer som vi oftast inte känner till i den akuta situationen. Föräldrarnas sorgereaktioner och skuld känslorna både inför barnets tillstånd och inför sina egna reaktioner skildras.

I det andra avsnittet berörs sjukvårdspersonalens reaktioner. Hur vi ofta känner otillräcklighet och vanmakt inför föräldrarnas situation. Genom att vi vet så lite om föräldrarna kan vi lätt överge dem just i det ögonblick, då behovet är som störst att få reagera inför någon, att möta stöd och förståelse. Det är ett område som vi ofta lågprioriterar – kanske som ett uttryck för våra egna psykologiska försvarsmekanismer? Man visar hur föräldrarna ofta känner sig underskattade och hur ett "lugnande" besked tex i födelse-ögonblicket som ofrivilligt kombineras med ett ansiktsuttryck, ett röstläge eller en kroppshållning som inte stämmer, av föräldrarna uppfattas som det motsägelsefulla budskapet det är och leder till svårigheter i kontakten.

I ett tredje avsnitt anger man lösningar. Även om det betonas att man måste individualisera och inte kan sätta upp en handlingsnorm, har författaren dock sökt ge vissa riktlinjer baserade på vedertagna, allmänna erfarenheter i vården och kristeoretiska kunskaper. Tryggheten i den egna yrkesrollen, avvägningen mellan inlevelseförmåga och distansering samt att ha bearbetat sitt eget förhållningssätt till sjukdom, död och till känslomässiga uttryck för sorg utgör några viktiga förutsättningar för att kunna bemöta föräldrarna på ett riktigt sätt i denna situation. Dessutom tar man upp en rad praktiska frågor även den vikti-

ga frågan om vilka besked man ska ge till syskon.

I ett fjärde avsnitt finns dels utbildningsaspekter, dels en litteraturförteckning samt i en bilaga de sociala förmåner och rättigheter som är tillämpbara i dessa situationer i Norge. (En svensk bearbetning vore här av värde.)

De kunskaper om kriser och krisförlopp som presenteras ger ett underlag för utbildning och kan hjälpa oss att bättre stödja föräldrarna i deras krisbearbetning. Om denna inte kommer till stånd kan risk finnas för senare psykiska och psykosomatiska symtomutvecklingar med den traumatiska upplevelsen som bas. Här finns alltså en möjlighet till ett mentalhygieniskt preventivt arbete för barnfamiljer. Det borde vara skäl nog för att acceptera föräldrasamtal inte bara som en legitim verksamhet utan som ett viktigt och värdefullt sjukvårdsarbete med långtgående konsekvenser.

Boken är väl värd att begrundas av alla dem som kommer i kontakt med svårt sjuka spädbarn och deras familjer. Inte minst på barnavårdscentraler vore det värdefullt att få inblick i den här problematiken vars efterdyningar man får ta hand om. Den som har till uppgift att bedriva personalutbildning inom barnsjukvården eller förlossningsvården har i Kari Kvisles bok en lärorik, klok och kortfattad hjälpsönd som ett utmärkt diskussionsunderlag.

Göran Kjellberg

Bra skildring av psykisk barn- och ungdomsvård

INGER TÖRNQUIST

För Barnen talar leken

Skeab Förlag 100 s

Inger Törnquist, leg. psykolog, med mer än 30 års erfarenhet från arbete inom den psykiska barn- och ung-

domsvården, har tidigare givit ut boken "Vem förstår Sofia?". Hon ville med den boken öka kunskapen om och förståelsen för de barn, som befinner sig i gränslandet till psykos. I den nu utkomna boken fortsätter hon att sprida kunskap, nu om arbetet inom PBU:s verksamhetsområde. I bokens inledning skissar hon en typisk situation, som visar hur svårt allmänhet och annan vårdpersonal många gånger har att förstå detta arbete. Vad är psykoterapi? Hur leker man sig frisk? Författaren väljer att besvara frågorna genom att berätta om några av de barn hon mött. Efter en kort inledning och beskrivning av det lekmaterial hon använder, övergår hon till fallbeskrivningar, några lite längre, några mycket korta, närmast anekdotiska.

Boken är välskriven och lättläst. Den genomsyras av terapeutens stora kunskap och hennes absoluta respekt för barnen och tro på deras möjlighet att växa och utvecklas. Genom "tålmod, tålmod och en snarast idiotisk tilltro" till att lyckas hjälper hon barn och ungdomar tillbaka till självrespekt, gemenskap och glädje. Boken är också välgörande fri från pekpinnar, och hon betonar gång på gång vikten av att skraddarsy terapimetod efter varje speciellt barn.

Författarens grundsyn är psykodynamisk, men inga teoretiska diskussioner förekommer. Boken är helt upplagd på belysande beskrivningar av arbetet med barnen.

Författaren säger inte klart vem hon vänder sig till med sin bok. Om den är tänkt för den intresserade lekmannen, är min enda invändning, att en del av skildringarna kan te sig väl anekdotiska och snarast öka frågetecknen. Det kan lätt låta som trolleri, när en fristående episod i terapin skissas upp och terapeutens inpass går hem. Författaren betonar visserligen själv att terapi oftast kräver hårt arbete av både patient och terapeut, men det är lätt att glömma åt sidan. Både för lekmannen och

för undervisningsändamål finner jag de lite utförligare fallbeskrivningarna värdefullast.

Här kommer fler av arbetets sidor fram och kan därigenom bättre skingra de många dimmiga föreställningar som florerar, om vad arbetet på PBU innebär. Dessa skildringar kan också bättre hjälpa personal på daghem, skolor etc. till rimliga förväntningar och ett bättre tidsperspektiv på arbetet, än vad som nu ofta är fallet.

Jag tror att boken därigenom kan bli ett värdefullt bidrag i den grundläggande undervisningen för yrkesgrupper som direkt skall arbeta med barn, men även för övrig vårdpersonal, läkare, sjuksköterskor etc. samt givande läsning för den intresserade allmänheten.

Lena Löwenhielm

Den nya spädbarnspsykologin

T G R BOWER

Barnets tidiga utveckling

På slutet av 60-talet ökades intresset för spädbarnsforskning markant. Med utvecklingen av nya metoder öppnades möjligheter att studera egenskaper hos spädbarnet som tidigare varit förborgade. Man upptäckte att små spädbarn hade lätt för att lära samt att deras upplevelser inte var så meningslösa som man tidigare trott. En radikalt ny syn på spädbarnet lanserades. Man talade entusiastiskt om "the competent infant". Kärntruppen inom denna nya forskning var en grupp på Howard under ledning av Jerome Bruner. Tom Bower ingick i denna grupp.

Femton års forskning har visat att de som hävdade den nya synen på spädbarnet, i många avseenden, hade rätt i sina antaganden. Spädbarnet är betydligt bättre förberett på tillvaron än vad man tidigare trott. De mentala processerna behöver inte i sin helhet konstrueras genom erfarenhet. Evolutionen har

ett till att väsentliga bitar finns med bagaget och fungerar tidigt. Bowers bok, "Barnets tidiga utveckling" är viktig därför att det är den första översiktliga, till svenska översatta bok i spädbarnspsykologi som representerar den nya synen.

Bower har varit en uppslagsrik forskare med många kreativa idéer och hans inflytande på forskningen inom tidig perceptuell och kognitiv utveckling har också varit stort. Emellertid har hans egna empiriska arbeten nästan alltid varit ofullständigt utförda och därför besvärliga att replikera. Vittgående slutsatser har dragits av knappa data. Senare forskning har ofta fått modifiera den Bowerska verklighetsbilden i väsentliga avseenden. Låt mig ge ett exempel. Bower har rapporterat att nyfödda barn inte bara griper objekt framgångsrikt utan att de också förfaranden handen efter gripobjektet innan det kontaktas. Detta stämmer ej med verkligheten. Noggranna kvantitativa studier har visat att nyfödda barn till en del kan kontrollera armens rörelser utifrån synen men ej handens rörelser. Nyfödda barn griper ej ett objekt framgångsrikt men kan sträcka ut armen emot det (vilket i och för sig är anmärkningsvärt avancerat).

Jag rekommenderar Bowers bok i undervisningen men jag rekommenderar samtidigt de lärare som använder sig av boken att kritiskt jämföra Bowers experimentresultat med senare forskning.

Claes von Hofsten

Barnens villkor i nutidssamhället

BITTE LUNDBORG RED

Förändra barnens villkor

Allmänna Barnhuset har vid flera tillfällen anordnat konferenser kring olika barntema. En sådan konferens

under rubriken Barnens villkor i nutidssamhället, har genomförts under år 1980 i samverkan med socialstyrelsen, Östergötlands läns landsting, Norrköpings och Linköpings kommuner samt kommunförbundets länsavdelning.

Ett resultat är bl.a. en bok med titeln *Förändra barnens villkor*, som redigerats av Bitte Lundborg. Konferensmaterialet sprids genom boken för att stimulera till debatt och samarbete över förvaltningsgränser. Målgrupper anges vara politiker, tjänstemän, planerare, alla de som på olika sätt arbetar med barn, föreningar, föräldrar och andra intresserade.

Tioalet författare medverkar och spänner över ett stort register kring familjen, boendet, kulturen och barnomsorgen.

Familjen – är familjen i kris? Såväl John Lovén (socialdirektör i Norrköping) som Lennart Carlsson (lärare vid Högskolan i Karlstad) och Kristina Humble (tf professor i Uppsala) tar upp diskussionen hur barnen har det i ett samhälle där familjen som institution fått en ändrad ställning. Fler separationer, många uppbrott och flyttningar kännetecknar dagens familjesituation. Rubrikerna för deras uppsatser *Förändra barnens villkor*, *Familjen i kris*, *Barns behov – samhällets resurser* ger en fingervisning om deras många till kraftfulla insatser.

Boendet – vad är god boendemiljö ur barnens synpunkt? I en uppsats av Lars Hjärne (forskare vid Statens Institut för byggnadsforskning i Gävle) belyses barnens situation i samhället och han menar att trots många forskningsinsatser når mycket liten del av kunskaperna in i den praktiska planeringen och i det konkreta samhällsbyggandet.

Några fina exempel på samhällsplanering med nya modeller för äldre- och barnomsorg och bättre boendemiljö för barn ges från Linköpings och Finspångs kommuner. Det finns material från Göteborg som visar på olika svårigheter men

också uppnådda resultat i försök med boendeflyttande.

Kulturen – hur uppmuntras barns eget skapande? Karin Wallin (lärare vid S:t Eriks folkhögskola) berättar inspirerat från staden Reggio Emilia i Italien, "Hela barnets utveckling handlar om påverkan. Om inte vi vuxna påverkar dem, lämnar vi dem i sticket. Vi överlämnar dem då till kommersiell påverkan, till TV, seriemagasin och pang-pang. Den "frihet" vi talar om är en schimär."

Kulturprojektet i förskolan (Göteborg) beskrivs och ger fina idéer hur man kan förankra kulturen i barnens vardagstillvaro.

Ett annat projekt belyser om Förorten kan bli hembygd (Upplands-Bro).

Barnomsorgen – finns det en motsättning mellan vård/tillsyn och pedagogik? Nej, säger Björn Frising (lärare och forskare vid Göteborgs universitet). Vård och tillsyn är också pedagogik. Han menar att den stora motsättningen ligger inte där utan mellan barnomsorgens mål för individen: att var och en skall utvecklas enligt egna förutsättningar och samhällets mål med är barnomsorgen: att var och en skall utvecklas till att fylla en bestämd plats i samhället. Målet för individen är ofta idealbilder. Och målen inriktade på samhället, uttalas sällan – men existerar i högsta grad.

En ny modell för barnomsorg från Linköping presenteras under rubriken Öppna dörrar i barnomsorgen.

Boken innehåller mycket intressant stoff som ger bra underlag för fortsatta diskussioner och kan inspirera till insatser på flera håll i landet.

Det hade varit bra om boken också omfattat synpunkter på utbildningens roll – personalen är samhällets viktigaste resurs vid sidan av föräldrarna för att ge en bra uppväxtmiljö. Att man kan samordna utbildningen för förskollärar-, fritidspedagog- och lågstadielärarutbildningarna för att om möjligt på sikt uppnå ett gemensamt synsätt i samhällets hela barnomsorg visar

pågående försök på flera håll i landet. — Men man kan inte få allt och boken är väl värd sina 35 kronor!

I slutet av boken finns frågor, som på ett utmärkt sätt stimulerar till fördjupad diskussion kring framförda tankar och idéer.

Initiativtagare till såväl konferensserien som boken är John Lovén. Det är skönt med initiativrika personer som sätter igång debatt. Tack John! Vi läsare får ta till oss uppmaningen och utmaningen "Förändra barnens villkor".

Anna-Lena Skoglundh

En intressant uppföljning

PER-ANDERS RYDELIUS

Barn till alkoholiserade fäder. Social anpassning och hälsotillstånd under 20 år.

Stockholmsmonografier utgivna av Stockholms kommun nr 21.

Liber förlag 1981.

Mot slutet av 50-talet hade man på Karolinska institutets barnkliniker i Stockholm lagt märke till att friska blindtarmar som ändå lett till operation och liknande svårdiagnosticerade åkommor var vanligare hos barn med tecken på psykiska störningar och svåra hemförhållanden än hos andra barn.

Dessa kliniska iakttagelser blev upptakten till en rad vetenskapliga arbeten som numera tillhör standardverken inom alkoholforskningen. Först i raden kom 1960 en avhandling av den barnpsykologiska klinikens nuvarande chef, professor Ingvar Nylander. Den byggde på ett material av barn till fäder som 1958 var aktuella vid alkoholpolitiklinikerna på Maria i Stockholm och ett jämförelsematerial, bestående av "sociala tvillingar" bland vanliga skolbarn i Stockholm.

Det var en förnämlig forsknings-tradition som då startade och förra året kom så en efterundersökning av

hur det gick senare i livet för barnen i dessa båda grupper. Efterundersökningen har utförts av en lärjunge och medarbetare till Ingvar Nylander, först publicerad som doktorsavhandling även den och nu presenterad i svensk språkdirakt inom den serie av forskningsrapporter som Stockholms kommun berömvärt nog kostat på sig sedan flera årtionden tillbaka.

Den aktuella studien av Per-Anders Rydelius håller samma höga vetenskapliga standard som sin föregångare och befäster det goda rykte som barnkliniker vid S:t Görans sjukhus, både den barnpsykiatriska och somatiska, fått även inom socialvårdens område.

Efterundersökningen, som omfattar åren 1958–1978, är en registeruppföljning, omsorgsfullt utförd och utförligt presenterad med siffror och tabeller enligt gängse statistisk metodik. Man har letat i alla upptänkliga register och även utanför de vanliga stråkvägarna, tex genom att nosa i journalarkiven vid samtliga stockholmsjukhus och så långt möjligt också inom de upptagningsområden där alkoholistbarnen och kontrollbarnen hamnat under de gångna 20 åren.

Det kräver nog viss läsmöda för den som är ovan vid den statistiska framställningsformen att hänga med i alla beräkningssvängningarna. Men det finns korta sammanfattningar efter alla avsnitt, lättlästa och upplysande.

Till yttermera visso finns mot slutet av boken en sammanfattande diskussion som är väl värd att ta del av för varje socialarbetare — och det av två skäl.

Det ena skälet är att det kan tyckas att man redan vet att elände föder elände, att alkoholistbarnen får sämre hälsa både fysiskt och psykiskt även som vuxna, att de tar i anspråk socialvårdens resurser mer än andra, att deras otrygghet är större även som vuxna osv. Men forskningens uppgift är just att ifrågasätta det till synes självklara. Och för-

väntningarna stämmer inte på alla punkter och kanske är detta mest viktigt att lägga märke till. Det gäller tex jämförelsen mellan alkoholistpojkar och flickor. Det finns siffror som då talar sitt tydliga språk. Utvecklingen mot asocialitet och missbruk är klart större för alkoholistpojkar än för kontrollpojkar. Så icke för flickor. På den punkten framträder ingen skillnad mellan alkoholistflickorna och deras "sociala tvillingar". Varför? Kanske på grund av olika mönster under barn- och ungdomen beträffande identifikation till föräldrarna. Redan vid primärundersökningen 1958 kunde man konstatera att alkoholistpojkar tycktes bli psykiskt sämre om pappan försvann från hemmet men lämnade kvar den "inre bild" av alkoholiserad och kriminaliserad figur som pojkar haft att identifiera sig med på annat sätt än flickor.

Nå, alla sådana resonemang måste ju bli mer eller mindre spekulativa och det står också uttryckligen i boken. Men just detta antyder mig att andra skäl till att diskussionen mot slutet av boken är läsvärd: lita inte för mycket på enbart siffror, det gäller också att diskutera deras tolkning. Slutkapitlet framstår därmed som kanske det mest upplysande i boken.

Gustav Jonsson

Diskussionsunderlag för ulandsutbildning i handikappavård

KARL GRUNEWALD,
TURE JÖNSSON

Handikappade barn i u-länder

Natur och Kultur i oktober 1981 170 sidor. Pris 98 kr.

Författarna anger att de har två ambitioner med boken, dels att öka bildningspolitikers och administratörers intresse för de handikappade barnen, dels att presentera ett program för insatser, baserat i huvudsak på nordiska erfarenheter. Av

76 sidor handlar högst 20% om programmet. Resten behandlar u-ländernas allmänna situation, deras hälsoproblem etc samt biståndspolitik.

Ett genomgående tema i boken är författarnas angrepp på hälsomynigheter i u-länderna, biståndsmynigheterna i i-länderna samt hälsoarbetare överallt att man har koncentrerat insatserna på förebyggande åtgärder. Författarna säger på sid 20 att man inte är beredd att ställa upp på denna till synes radikala men i runden förenklade och falska intällningen. Man vill i stället hjälpa dem som är i behov av hjälp – här och nu! Det föreslagna handlingsprogrammet och de många exempel som är insprängda i texten talar emellertid starkt för att förebyggande åtgärder bör vara de mest prioriterade bl a därför att de har den största effekten. Läsaren nås också av budskapet att handikappvärden för integreras i existerande hälso- och socialvård. Detta är ingen nyhet.

Representanter för alla medlemsländer i WHO möttes år 1978 på ett höte i Alma Ata i Sovjetunionen, arrangerat av WHO och UNICEF. Man diskuterade där strategier för hälsovården under de kommande decennierna. Primary Health Care blev det medel man önskade använda som instrument för att nå det mål om världshälsoförsamlingen senare satte upp om "Hälsa för alla år 2000". I deklarationen från Alma Ata heter det: "Primary Health Care addresses the main health problems in the community providing promotive, preventive, curative and rehabilitative services accordingly". Det är således ingen tvekan om att alla världens länder i princip har ställt upp på författarnas vädjan om integrering av handikappvård.

Jag delar författarnas åsikt att det inte går att bedriva förebyggande insatser isolerat från de kurativa eller rehabiliterande (sid 157). Stimuleringen från det kurativa arbetet ger en kontinuerlig återföring till det fö-

rebyggande som är betydligt svårare att motivera människor för. Ur humanitär synpunkt kan man givetvis hålla med författarna om att de som har störst behov bör få hjälp först. Om detta blir på bekostnad av de normala barnen och det ofödda barnet ställer jag mig dock mycket tveksam. Vi delar primärmålet att det handikappade barnet i första hand bör få det som alla andra får. Det är i allmänhet inte särskilt mycket. Därför kan inte nästa mål vara exempelvis att de handikappade barnen ska få specialundervisning när så många barn inte har någon undervisning alls (sid 15).

Ett kapitel i boken är skrivet av Nils Erik Bank-Mikkelsen och handlar om normaliseringsprincipen – kan den tillämpas i u-länderna? Normaliseringsprincipen (sid 134) är i all sin enkelhet ett uttryck för att man ska sträva efter att tillförsäkra alla medborgare en så normal tillvaro som möjligt. Ingen kan väl vara emot detta? Inte heller kan vi vara emot att man ska försöka planera för att lösa problemen samtidigt för alla medborgare. Detta är helt i överensstämmelse med målsättningen om hälsa för alla år 2000. Författaren anser att handikappomsorgen måste bli en målsättning att förebygga nödvändigheten att bygga institutioner. När vi accepterar budskapet om att integrera handikappvärden anser författaren att detta egentligen är en konstlad diskussion som haft som förutsättning att vi startade felaktigt med segregering av de handikappade.

Att handikappvärden idag över hela världen måste ha en stor bit utav medverkan från familjen och lokalsamhället är alldeles klart och är helt i överensstämmelse med principerna för Primary Health Care.

Texten är lättläst med tilltalande typografi speciellt beträffande tabeller, figurer och illustrationer. Texten är full av allmänna påståenden ofta följd av utropstecken. Man framför mängder med önskemål i

vällovligt syfte men förefaller inte på det klara med att mellan hälften och 2/3 av världens befolkning inte nås av någon organiserad hälsovård alls. Än mindre finns någon socialvård. Man hoppas att u-länderna inte skall upprepa våra fel. En lika from förhoppning som att våra barn inte skall göra om våra misstag. Handlingsprogrammet innehåller egentligen inga nyheter. Någon ledtråd till hur prioriteringar skall göras i u-landssammanhang finns inte.

Boken är fylld av rätt detaljerade uppgifter som inte relateras till de författare som nämns i litteraturförteckningen. Denna är ofullständig såtillvida att man knappast kan beställa de böcker som nämns då förlag, uppgift om adress etc saknas.

Boken är inte utan intresse. Jag kan dock knappast anbefalla den vare sig för biståndspolitiska administratörer eller för hälsoarbetare. Författarnas rekommendationer beträffande handikappomsorg är inte tillräckligt tydliga för att ett handlingsprogram skall kunna beslutas. Eftersom boken sannolikt är en utav de få inom detta område bör kanske intresserade ändå inte tveka om att spendera 98:-. Som ett diskussionsunderlag i utbildningen av biståndsarbetare borde boken kunna finnas en plats.

Göran Sterky

Ett hyfsat medicinskt ordförklaringsorakel

BENGT I LINDSKOG
L ZETTERBERG

Medicinsk terminologi

Nordiska bokhandelns förlag. Pris inkl moms 350:-

1976 kom jag av en händelse att för recension ta del av den då nya upplagan av Medicinsk terminologi, ett verk som jag sedan decennier kände som vårt lands ledande ordförklaringsorakel på det medicinska området. Granskningen visade till min

häpnad på det psykiatriska området närmast groteska fel och säregenheter. När nu verket utkommer i en ny och utökad upplaga är det en glädje att konstatera att dessa fel är genomgående rättade och att boken nu har samma hyggliga standard inom psykiatri som inom somatiken. Den har dessutom fått en tilltalande typografisk ansiktslyftning.

Någon gång under mellantiden har mitt eget primära intresseområde förskjutits från psykiatri till socialmedicin. Jag har därför haft anledning att denna gång specialgranska förklaringar av inom socialmedicinen vanliga uttryck. Resultatet visar att det finns ännu ett område där utgivarna behöver skärpa sig.

Låt oss börja med termen epidemiologi. Den får i ordboken förklaringen:

1. vetenskapen om de smittsamma (epidemiska) sjukdomarna;
2. studiet av sjukdomars utbredning i befolkningen.

I detta är att notera att den andra bemärkelsen numera torde vara den enda gångbara men att den här fått en alltför snäv innebörd. Det är rimligt att i ett så stort standardverk kortfattat också beröra den analytiska epidemiologins innehåll främst i det att man här innefattar *sambandet mellan sjukdomarna och de yttre förhållanden* som omger individen och bestämmer hans levnadsvanor – Den av författarna först nämnda innebörden måste för övrigt idag anses ha en enbart historisk betydelse.

Ett annat exempel. Prevalens definieras som det relativa antalet sjuka inom en viss befolkning vid en viss tidpunkt. Detta är bara halva sanningen, den sk punktprevalensen. Den andra halvan, periodprevalens, omnämnes ej trots att den faktiskt är väl så betydelsefull. Om man därtill lägger oprecisa definitioner beträffande såväl validitet som reliabilitet blir helhetsintrycket av informationer beträffande epidemiologiska grundtermer mindre gynnsamt.

En grundterm i andra socialmedicinska sammanhang är begreppet ADL-funktioner. Det översattes i boken med förklaringen "allmänna dagliga livsfunktioner". Det är inte ett fel direkt – men knappast till mycken hjälp för den som inte redan vet vad ADL mer konkret innebär. Torftigheten i denna förklaring kan för övrigt jämföras med att man ägnat över 60 ord åt en popterm som "primalterapi".

Termer som helt lyser med sin frånvaro är tex primärvård, omvårdnadsforskning, hälsoekonomi, hälso- och sjukvårdsforskning. Svenska ord samtliga men ändå i behov av förklaring, likaväl som termer som nu får särskilda förklaringar tex "småbarnsåldern".

I HSL:s och primärvårdens årtionde bör vi alltså vänta oss en hel del förbättringar till nästa upplaga.

Det krävs både för att boken skall vara värd sitt ganska hutlösa pris och värdigt sitt i övrigt fina innehåll.

Claes-Göran Westrin

Våra recensenter

Kerstin Tode är vårdcentralpsykiolog i Skaraborgs län, *Göran Kjellberg* barnläkare verksam vid socialmedicinska avdelningen, Akademiska sjukhuset, Uppsala, *Lena Löwenhielm* leg psykiolog verksam vid Barnmedicinska kliniken, Akademiska sjukhuset, Uppsala, *Claes von Hofsten* författare, Psykologiska institutionen, Uppsala, *Anna-Lena Skoglundh* direktör vid forsknings- och utvecklingsavdelningen vid Stockholms socialförvaltning, *Gustav Jonsson* med dr, docent, tidigare chef för Skå-Edeby, *Göran Sterky* professor i hälso- och sjukvårdsforskning vid socialmedicinska avdelningen, Akademiska sjukhuset, Uppsala, *Claes-Göran Westrin* professor i socialmedicin, verksam vid Akademiska sjukhuset, Uppsala.

Böcker till redaktionen

Inger Törnquist

För barnen talar leken

SkabFörlag, Arlov 1981, 100 sid

Ulf Bergdahl – Bengt Fristedt

Vår miljö. Omgivningshygien, arbetsmiljö

Studentlitteraturs vårdserie, Lund 1980, 115 sid

Bertil Delin

130 år av arbetarskydd: Från husaga till företagshälsovård

Föreningen för arbetarskydd, 1981, 147 sid, 50 kr

Red: Kerstin Lindholm – Kjell Askeland

Vad är socialt arbete?

Publica, Liber 1981, 263 sid, 79 kr

Kjell E Johansson

Social utslagning, organisering och ekonomisk brottslighet

Publica Liber, Helsingborg 1981, 120 sid

Brottsförebyggande rådet, Veterinärskapliga gruppen:

Malin Persson

Avvikande delkulturer – en teoretisk och empirisk granskning

Rapport 1981; 3, 186 sid, 39 kr

Lars Hammar - Ruszard Szulkin:

Narkotikamissbruk och kriminalitet i Kopparbergs län

Rapport 1981: 4, 72 sid, 17 kr

Lars von Knorring

Internationella erfarenheter av beteendeterapi inom kriminalvården. En litteraturoversikt

Rapport 1981: 5, 48 sid, 10 kr

Socialmedicinsk tidskrift nr 7–8 1981